

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrt leta 3-50 K, mesečno 1-20 K,
za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt
leta 4 K; za Ameriko za pol leta
9-50 K za četrt leta 4-80 K

Posredna številka 18 v.

Reklamacije so poštnine proste.
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo
Inserati: Enostopna peti-vrstica
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin-
večkrat po dogovoru.

56. številka.

V Ljubljani, v četrtek, dne 12. maja 1910.

Leto XIII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo
»Rdečega Prapora«, Ljubljana. — Za denarne pošiljke
naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo
»Rdečega Prapora«, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Slovenski mladini na Goriškem.

Za dlje časa nastavljata obe meščanski stranki
na Goriškem, klerikalna in liberalna, svoje mreže,
da bi vanje ujeli mladino in se rešili nevarnosti,
ki jima prihaja od naraščajoče socialne demokracije.

Klerikalna stranka je ustanovila za mladino
svoje »Orle«. Z ojim bi rada zajezila napredek in
duševno osvoboditev; pod tem praporom bi rada
vpregla mladino pred voz črnega klerikalizma in
srednjeveške teme.

Na drugi strani se trudijo liberalci z naglaš-
anjem narodnjstva in antiklerikalizma. Oni vabijo
mladino med »Sokole«, ki pa že niso nič drugega
več kakor štafeta gnilega liberalizma. Kako učin-
kuje liberalstvo na mladino, se opazuje danes.
Zavajajoč jo na večne ples, na veselice in pijanče-
vanje, jo moralno in materialno uničuje.

Kljub klerikalnim in liberalnim zankam je pa
ostalo še dovolj goriške mladine, ki se ne meni ne
za prvo, ne za drugo stranko, ampak si hoče usta-
riti svojo zdravo mladeniško organiza-
cijo, ki bo branila slovensko mladino na Goriškem
pred reakcijo črnega klerikalizma in pred strohne-
lim liberalizmom. Ta mladina spoznava, da hočejo
klerikalci s svojim svetohlinstvom iz nje napraviti
novodobne rimske sužnje in da jo liberalizem s
svojim puhlim frazerstvom in s svojo demagogijo
le ponižuje.

Slovenska mladina na Goriškem si hoče usta-
noviti organizacijo, ki jo bo vzgajala tako, da po-
stane razredno, kulturno in politično za-
vedna. Mladina mora v prvi vrsti spoznati svoj
socialni in gospodarski položaj; razumeti mora, ka-
teremu razredu pripada. Ta organizacija ne bo
vzgajala mladine s tistimi protifarskimi frazami, ki
v svoji puhlosti nimajo nič opraviti s protiklerika-
lizmom, ampak njen prvi namen je resnična iz-
obrazba. Glavno moč hoče posvetiti izobraževal-
nemu delu.

Mladina se mora zgodaj začeti tudi poli-
tično izobraževati. Če imamo na Goriškem
toliko političnega fitfakovstva, moramo glavno krivdo
iskati v popolnem pomanjkanju prave politične
vzgoje. Zato pa hoče poskrbeti nova mladinska or-
ganizacija.

Pod tem gaslom sklicujemo

prvi mladeniški shod,

ki bo v nedeljo, dne 22. t. m. ob 9. dopoldne v
dvorani Delavskega Doma v Gorici, ulica Tre Re
16 s sledečim dnevnim redom:

1. Namen mladeniških organizacij; poroča so-
drug Petejan.
2. Izobraževalno delo in mladeniška organiza-
cija; poroča sodrug dr. Dermota.
3. Mladina in alkoholizem; poroča sodrug dr.
Tuma.
4. Razni predlogi.

Sodrug mladeniči! Poskrbite, da ne bo ne-
enega Vašega tovariša, ki bi se ne udeležil prvega
mladeniškega shoda v Gorici, na katerem hočemo
položiti temelj svoji organizaciji na Goriškem.

Mladeniči, vsi na shod!

Sklicatelji.

Ljudsko štetje.

Poročal dr. Josip Ferfolja na tržaški deželni konferenci dne
24. marca 1910. Dalje.

Začnimo pri Marxu in Engelsu, ki sta
ustanovnika modernega znanstvenega socializma. Pri
vsem neizmernem spoštovanju, ki je čutimo napram
njima, ki sta s svojim genialnim duhom proniknila
v tendence gospodarsko-političnega razvoja člove-
štva in pokazala delavstvu pravo pot, po kateri
ima hoditi, si ne smemo zakriti oči pred zgodo-
vinsko resnico, ki pravi: Marx in Engels nista do-
spela do pravega, modernega umevanja narodnega
vprašanja, nista videla v narodnosti močnega kul-
turnega faktorja, kakor ga spoznavamo mi dan-
danasnji. Bla sta pač kozmopolita, to se pravi,
predstavljala sta si končni razvitok človeštva pod
obliko kake velike gospodarsko-politične celote, v

kateri ne bi jezikovne, oz. narodnostne razlike igrale
nobene posebne vloge. Mislila sta si nekako, da bo
socialistična družba premagala narodnostno idejo, da
bo ta v njej brezpredmetna.

Od Marxa sem pa do danes se je naziranje
socializma in socialističnega delavstva glede narod-
nostnega vprašanja temeljito preobrazilo. Socializem
je začel v narodnosti spoznavati veliko gibalno
kulturno moč, spoznal je, da se je človeštvo čisto
naravnim putem diferenciralo, razdelilo v razne
narode, da je bodoči razvoj in napredek človeštva
mogoč edinele na ta način, da se posamezne na-
rodnosti ohranijo in okrepe, da živi druga poleg
druge v popolni enakopravnosti, da ne ovira
druga druga v razvoju, marveč druga drugo vza-
jemno podpira. Te ideje sta v Nemčiji začela pro-
pagirati že Bebel in Liebknecht, teoretično
formulo v modernem zmislu o narodnosti pa je
postavil Kautsky, Marxov najboljši učenec. Jadro
te formule je narodnostna federacija. Av-
strijska socialna demokracija je Kautskega narod-
nostni program le še dalje razvila in zahteva v
svojem znanem brnskem programu iz l. 1899.
popolno narodnostno avtonomijo. Od l. 1899
do danes je narodnostno vprašanje v Avstriji
postalo še bolj aktualno, in zato se avstrijska so-
cialna demokracija že pripravlja na revizijo brn-
skega programa, t. j. v zmislu, da se okvirni
brnski program izpopolni z bolj preciznimi in
specielnimi določbami, tako da se odstranijo neka
nesporazumljenja in negotovosti, ki so se pojavila
vsled neenotne interpretacije brnskega programa.

Potreba se nam kaže vedno večja, da čim
prej izpopolnimo svoj narodnostni program. Predvsem
pa moramo v praksi, v vsakdanjem življenju, pri
vsaki priložnosti nastopiti za pravo umevanje narod-
nostnega vprašanja med lastnimi pristasi in ravno
tako napram nasprotnikom, in za praktično uve-
ljavljenje popolne narodnostne pravičnosti in enako-
pravnosti. Tega pravila se moramo strogo držati,
ne samo zato, ker je edino pravo, ampak tudi iz
praktičnih razlogov, t. j. zato ker naše meščanske
stranke tako rade izigravajo narodnostno idejo zo-

PODLISTEK.

Savičev pesimizem.

IX.

Dalje.

Poslej sta s Tonko pogostoma razpravljala o
optimizmu in pesimizmu. On se ni dal prema-
gati, a priznati je moral, da je prišel pogostoma
v zadrego. Včasih ji ni mogel odgovoriti ničesar,
pozneje, kadar je bil sam, se je domislil, kaj bi
ji bil moral povedati, da bi jo pobil. Njun pre-
pir je bil navidez docela neploden, kajti ostajala
sta vsak na svojem hribu: ona dosledna opti-
mistka, on zagrizen pesimist.

Nekega dne mu je povedala vso zgodovino
svoje tužne mladosti. Ko je bila še docela majhna,
se je njenim staršem jako dobro godilo. Oče je
imel lepo službo in je služil mnogo denarja.
Znancev je bilo dosti in v hiši njenih staršev je
bilo veselo življenje. To je izginilo, ko je njen
oče obolel. Najprvo je imel namestnika, kateremu
je plačeval, da ga je zastopal, a ko le ni okrev-
al, so mu odpovedali službo. Prihranjeni denar je
bil kmalu porabljen. Ko je očetu končno neko-
liko odleglo, je iskal druge službe, a težko je
bilo dobiti kaj primerne. Naposled je moral
biti zadovoljen, da je dobil skromen prostorček

v neki pisarni. Starši so bili vajeni dobrega živ-
ljenja in so se čutili nesrečne v novih, ob vseh
straneih omejenih razmerah. Mati je bila vedno
žalostnega obraza, tembolj, ker je oče v čaši
iskal tolažbe. Bolehal je pa tudi neprenehoma.
Ko je bilo Tonki deset let, je oče umrl. Mati je
bila tedaj taka, kakor bi morala zblazniti. Tudi
ona je obolela. Tonko pa so dali v »institut«. Tam
ni imela nobenih veselih časov. Vendar se
je včasih smejala, a tedaj so jo topli, češ, to se
ne spodobi. Učila se je dobro, a to ji ni nič
pomagalo, ker so od nje zahtevali vedenje, ka-
kršnemu ni bila vajena. Vse to je bilo jako
tužno. Če je prišla kdaj domov, se tudi ni mogla
veseliti, kajti mati je bila vedno žalostna. V in-
stitutu so jo zaničljivo gledali, ker ni bila bogata
kakor druge gojenke. Končno je tudi mati umrla
in Tonka je prišla k teti. Odkritosrčno je pove-
dala, kako se ji je godilo tedaj.

— In vi — ? je vzkliknil Savič.

— In jaz upam, upam, upam neprenehoma.
Moje zlate nade mi ne vzame nihče.

Savič se ni drznil oporekati. Ah, s kakšnim
glasom je izrekla: Upam! Ne, ne. On ne sme
niti poizkusiti, da bi ji vzel njeno zlato nado.
Pa življenje je vendar tako okrutno! Ni Tebi ne
prizanese...! To, to — prav to utemeljuje sve-

točno bol, to jo opravičuje. Tako krasna, cvetna
pomlad, tako svetel pogled v bodočnost, tako
bajno upanje... In naposled prihaja življenje s
svojo trdo roko, pa trga, razdeva, podira vse...!
Oh, upaj, sanjaj, dekle! Naj se zgodi, kar se
zgodi, kar se hoče; jaz nočem biti tisti, ki bi
uničil Tvojo iluzijo.

— Vi ste se zamislili?

— Oh, nehote.

— Kaj pa mislite? Gotovo kaj žalostnega,
Bodite vendar enkrat veseli, samo enkrat, gospod
profesor!

Nevede, kaj dela, je majal z glavo. Vse
njegovo bitje je bilo že prešinjeno s tistim čud-
nim čustvom. Tudi kadar ni govoril ničesar,
kadar ni hotel povedati ničesar, je povedala ona
tajna sila v njem: Jaz ne morem biti vesel.

— Samo enkrat, gospod profesor! Kako more
biti človek vedno tako žalosten?

Kdo Vam pravi, da sem žalosten? Ne, ža-
lostni nisem? Ne vem, kakšen sem. Mene ni.
Tega ne razumete. A drugače Vam ne morem
povedati. Mene ni... to je tako: Jaz čutim, kar
bi Vam rad povedal s tem, a nobene druge be-
sedne ne morejo opisati tega stanja.

Dalje prih.

per socialno demokracijo in zlorabljačo to idejo, vžigajo narodnostni fanatizem in s tem zadržujejo svobodni razvoj delavskega gibanja proti kapitalizmu. Posebno se velja to pravilo za nas slovenske socialne demokrate v Trstu, kjer slovenska meščanska stranka z bav-bav-om internacionalizma odreja naše delavstvo od pravega umevanja njegovega razredno proletarskega stališča k narodnemu sovizmu.

In baš sedaj, ko se zopet približuje novo ljudsko štetje, imamo mi slovenski socialisti, posebno mi iz Trsta, lepo priliko, ki jo lahko porabimo v praktično izvajanje gorenjega pravila. Ljudsko štetje nas mora na vsak način zainteresirati. Je velikega pomena za nas kot Slovence in še posebej kot socialne demokrate. Rekel sem koj v začetku, da je ljudsko štetje kos narodnega vprašanja, in to po vsej pravici, kajti ono tvori podlago za vse naše kulturne zahteve.

Ne more nam biti vseeno, kam nas zapišejo, ali med Italijane ali Slovence, marveč naš interes je, da se nam noben slovenski človek ne izgubi v nastavljenost past famoznega »občevalnega jezika«.

Konec prih.

Hrvaške volitve.

V Zagrebu, 11. maja.

Jutri je v Moroviću v Sremu odločilen dan. Med vladnim kandidatom dr. Šumanovićem in socialnim demokratom sodrugom Bugšegom je ožja volitev. Boj bo na vsak način hud. Vlada dela na vse kriplje, da bi zagotovila svojemu kandidatu »zmago« in slavna koalicija je mora podpirati pri tem čednem delu. Šumanović je eden tistih starih madžaronov, ki jih je morala koalicija prevzeti pod svojo firmo, ko je kapitulirala pod Khuen Hedervaryjem. Slučaj je vsekakor zelo zanimiv. Dr. Šumanović je že dolgo v politiki. Od začetka — izvzemaš seveda dijaška leta — je bil Khuenovec. Pri nas je že taka navada, da so dijaški strašno radikalni, čim imajo svoj doktorat v žepu, se pa hodijo priklanjat vladi, brez ozira na to, katera da je in kakšna da je. Če je le vlada! Tako je ravnal tudi dični Šumanović in reči se mora, da se mu je izplačalo. Že pod Khuenom, ko so bili njegovi tovariši še mali advokati ali celo koncipienti, ali pa revni uradniki, je postal oddelni predstojnik, torej deželni minister. Stranke, ki so sedaj združene v hrvaško-srbski koaliciji, so takrat in tudi pozneje neshetokrat občutile njegovo železno pest. Ko je nastopila takozvana narodna vlada s Pejačevićem na čelu, je bilo videti, kakor bi prišel tudi Šumanović med staro železo. A sedaj, ko je koalicija izza Rakodczyevega in Rauchovega režima takorekoč zopet na krmilu, ga je morala vnovič sprejeti za predstojnika in v Moroviću mora sedaj agitirati zanj, za svojega nekdanjega krvnika, da se vse kadi!

Z ozirom na silni pritisk, s katerim se dela za tega veljaka, je prav zanimiv spomin, ki ga objavlja socialno-demokratski kmečki list »Narodna Volja«, kako je bil Šumanović leta 1898 voljen v Sidu. Omenjeno glasilo pravi:

«Leta 1898 je bila volitev za hrvaški sabor. V Sidu je proti Šumanoviću kandidiral socialist Ancel. Pa kaj se je tedaj godilo? Vse tiste, ki so se drznili delati za Ancela, je dal Khuen-ban zapreti in odpraviti v preiskovalni zapor v Mitrovico. Tam so vsi sedeli, dokler ni bila volitev končana. Ob času volitve je bilo v šidskem okraju zaprtih 500 ljudi. Na dan volitve je bil ves Sid obkrožen z vojaštvom; nihče se ni pustil v vas, za kogar ni bilo jasno, da bo glasoval za Šumanovića. In tako je bil Šumanović z največjim nasiljem izvoljen za šidskega poslanca, z neznatnim številom glasov. In tako sramotno pridobljeni mandat si je pridržal ta »najspesobnejši političar« ves čas.

A kaj je bilo dalje? Oni, ki so bili zaprti v Mitrovici, so bili po volitvi obsojeni na dolgoletno ječo. Cele obitelji so bile uničene, posamezniki so presedeli še v kaznilnici po leto dni in več.

Pa kaj so bili storili? Kratkotrajno nič. Njihov edini zločin je bil, da so se drznili delovati, da bi se bila namesto Šumanovića izvolila druga oseba za šidskega poslanca.

Ampak prišel je čas, ko je narod v šidskem volilnem okraju vendar zavrgel Šumanovića in se ga iznebil. To se je zgodilo leta 1908, ko je namesto dr. Šumanovića izvolil socialist Korać v sabor.

Ker ne cveto rožice več v Sidu, je Šumanoviću zadisal moroviški okraj. In kakor se je leta 1898

delalo zanj v Sidu, tako se dela sedaj zanj v Moroviću. Razlika je le ta, da je takrat dajala firmo Khuenova »Narodna stranka«, sedaj jo pa daje koalicija. Žalostna ji mati!

Politični odsevi.

V Ljubljani, 11. maja.

* **Razpuščena društva.** Vlada je razpustila v Černovicah rusofilska društva »Korpat«, »Narodni Dom«, »Obščestvo ruskih žensčin« in »Djet-ski Prijut«. Ta razpust je posledica velikih nasprotij med Rusini, ki so razdeljeni v dva tabora; eni proglasajo Rusine za poseben narod in se zadnje čase imenujejo »Ukrajinci«, drugi pa se smatrajo za del ruskega naroda. Prve je v njihov skrajni separatizem največ zapeljalo opravičeno nasprotstvo proti carizmu; drugi se pa pripravljajo ob simpatije, ker se v politiki veliki reakcionarji in carofili.

* **Grof Khuen Hedervary** je izdal okrožnico radi državnozbornskih volitev, ki predpisuje oblastim strogo zakonitost. V naredbi se pravi: Oblasti morajo v pomoženi meri skrbeti, da se strogo varuje javni red in mir ter varnost osebe in lastnine. Proti vsakemu kršitju zakona imajo najstrožje nastopati. Prebivalstvo se mora s posebnimi razglasi, v katerih so dobesedno navedeni dotični zakoni, upozoriti na posledice vsakega prestopka. — Poznati je treba Khuen, pa se že razume, kaj pomeni pri njem taka stroga naredba.

* **Ogrske volitve** bi bilo že končane, če bi se smelo verjeti nekemu ljubljanskemu listu, ki je že v torek zjutraj poročal o čudnih in prečudnih uspehih teh volitev. Za vse druge ljudi bodo te volitve pač šele meseca junija, docim so bile zdaj le ožje volitve na Francoskem. Ampak v uredništvu, kjer znajo tako imenitno napovedovati vreme, morajo že imeti tudi politične proroke, ki znajo povedati, kako so se izvršile volitve, ki šele bodo.

* **V Szegsordu** in okolici je imel kandidat Justhove stranke, grof Teodor Batthyany v nedeljo shode. V Vordombu so se njegovi pristasi zgrabili s Košutovci. Na obeh straneh se je streljalo s samokresi; več oseb je bilo ranjenih. Vaški načelnik je dobil nekoliko sunkov z nožem. Košutovci so vdrli v hiše dveh Justhovcev in so razbili vse pohištvo.

* **Košutova stranka** se, kakor smo zadnjič javili, brani očitanja, da je sklenila kompromis z vladno stranko. Da je papir potrpežljiv, je znano že od tistega časa, odkar je izumljen. Tudi zrak se ne more braniti, če vrta jezik luknje vanj. Ampak da bi mogli verjeti košutovskim trditvam, ne bi smela biti dejstva tako jasna, kakor so. O Khuen Hedervaryju se ve marsikaj, le tega ne more reči živ krst, da bi bil mehkosrečen in pretirano usmiljen. In vendar pardonira Khuenova stranka Košutovce tako, da kar v 25 okrajih, v katerih kandidirajo Košutovi ljudje, ni postavila svojih kandidatov. Med pardoniranimi »opozicionci« so tudi voditelji Košut, Apponyi, Toth, Szebenyi, Okolicsany in Lengyel. Ali pa je morda Khuen tako hudoben, da jih hoče uničiti s svojo — ljubeznijo?

* **Francoske volitve.** Pri včerajšnjih ožjih volitvah za zbornico so bili izvoljeni Millerand s 5245 glasovi proti 4571, ki jih je dobil Pechin; Painleve, Charles Benoist, Groussier, Poite, Rouanet, Ferdinand Buisson, Ernest Roche. V Versailles je izvoljen profesor Thalamas, v Brestu pa bivši arzenalski delavec Goude, ki je bil odpuščen radi »antipatriotizma«.

* **Finski deželni zbor** je bil izvolil posebno komisijo, ki je imela studirati ruski zakonski načrt o uničenju finske samostalnosti. Komisija je že izdelala svoje poročilo in predlaga deželnemu zboru, naj izjavi, da ne more izreči mnenja o tem načrtu, ker bi s tem poniževal samega sebe. Zakaj o takih zakonskih načrtih ima deželni zbor sam sklepati, ne pa izrekat mnenja.

* **Prvi socialni demokrat** je prišel na Španskem v parlament (Cortes). V Madridu je namreč izvoljen sodrug Pablo Iglesias, dolgoletni vodja španske socialno-demokratske stranke.

* **Položaj v Albaniji** še vedno ni popolnoma ugoden. Ob Moravi so vsak dan boji.

* **Kitajski dobe parlament**; v pondeljek je izšel cesarski dekret, ki naznanja, da se otvori posvetovalna zbornica prvi dan devetega meseca. Ta zbornica bo podlaga poznejšemu parlamentu ter bo stela 90 članov.

Nasreča pri gradnji železnice.

Pri gradnji mitenvaldske železnice, ki bo vezala Inmost in Monakovo, se je v četrtek zgodila velika nesreča, vsled katere je četvorica delavcev ubita.

V takozvanem Finstertalu se morajo pečine razstreljavati. Vsled dolgotrajnega deževja je dinamit postal vlažen. Da je mogel eksplodirati, ga je bilo treba prej ogreti, da se posuši. Delavci so ga greli v baraki v neki ponvi nad ognjem. Pravijo, da je prvi delavec vzel 5 kilogramov dinamita naenkrat in da je to vzrok nesreče. Naenkrat je eksplodiral ves dinamit, baraka je zletela 300 metrov visoko v zrak in z njo nesrečni delavci. Namesto ljudi so našli raztrgane ude daleč naokrog med tramovi in deskami.

Vprašanje je, če so mogli delavci vedeti, v kakšni nevarnosti da so. Važno je vsekakor to, da ni bilo med njimi ne enega strokovnjaka, ampak sami dninarji. Vpeljana je preiskava.

Imena ponesrečenih delavcev so Ivan Micolussi iz Lucerne na južnem Tirolskem, Rado Uzelac s Hrvaškega ter Mate Matisć in Mile Buršić iz Bosne.

Dopisi.

Pulj. (Praznovanje prvega majnika.) Tudi pri nas se je praznoval delavski praznik in sicer tako sijajno, da ostane gotovo vsem udeležencem dolgo v najprijetnejšem spominu. Navsezgodaj so se delavci začeli zbirati na trgu pred Delavskim domom, na katerem so vihrale rdeče zastave posameznih organizacij. Ob devetih popoldne je začel puljski mestni orkester svirati na pripravljenem prostoru, delavci so se pa med tem razvrščevali po organizacijah. Po končanem koncertu so se prinesle zastave z Delavskega doma ter se je postavila impozantna povorka v red. Aranzirano je bilo tako, da je imela vsaka stroka svoje mesto v spremodu in je korakala vsaka s svojo zastavo na čelu. Pred vso povorko se je pa nosila strankina zastava. Krasni spremod se je pomikal po glavnih ulicah mesta in se je končno izlil v gledališče Politeama Ciscutti. Tukaj je bil ob 11. popoldne shod, na katerem so govorili sodrug Ceriniuz v italijanskem, sodrug Haramina v hrvaškem in sodrug List v nemškem jeziku. Za besedo se je oglašil tudi neki mazzinianec, ki je kvasil silne konfuznosti. A sodrugi so se mu z ozirom na praznik le na tihem smehljali, sicer so mu blagohotno dovolili, da je končal svojo zmedeno govoranco. Pravzaprav ga je spravilo v največjo zadrego to, da ga ni nihče prekinil; njegova »slava« bi bila veliko večja, če bi se bil mogel bahati, da je imel pripravljen imeniten govor, ampak da so ga socialisti terorizirali. Medtem ko je bil edini uspeh njegovega »govora« pomilovalen smeh, so naši govorniki želi burno priznanje. Popoldne je minilo, ko je sodrug Lirussi zaključil krasni shod. Kar se tiče udeležbe, bodi le to povedano, da je bilo veliko gledalšč: nabito in je ostalo še veliko stebilo sodrugov, ki niso več dobili prostora.

Popoldne je bila na vrtu novega Delavskega doma velika ljudska veselica, ki se je kaj lepo razvijala in je trajala do preko polnoči.

Izpred obrtnega sodišča.

Čuden hišni red ima pekovski mojster Žužek v Ljubljani, kakor se je pokazalo pri obrtnem sodišču, kjer ga je tožil pomočnik Zdravje za 44 kron za štirinajstdnevno odpovedno dobo, ker ga je bil mojster odslovil brez odpovedi. Ko je pomočnik stopil v službo pri Žužku, se nista nič zmenila radi odpovednega roka, pač pa mu je mojster dejal, naj prečita hišni red. S temi hišnimi redovi je navadno precejšen križ. Glavni namen, ki ga imajo, je večinoma ta, da poostre zakonite določbe za delavce. Tako n. pr. pravi § 4. Žužkovega hišnega reda, »da se morejo vsi pomočniki med seboj složno obnašati in se ogibati vsega, kar bi moglo motiti mir hišnih prebivalcev; zlasti je vsako ropotanje, preglasno pogovarjanje, kricanje, popivanje in pretepanje strogo prepovedano. V § 10 pa si delodajalec pridržuje pravico, da po dvakratnem brezuspešnem opominu radi prekršenja tega hišnega reda odslovi pomočnika brez odpovedi. V omenjenem slučaju je tožitelj priznal, da je mojster v dobi njegovega službovanja od 19. marca do 25. aprila dvakrat ponoči prišel svari delavce, naj mirujejo; baje pa obkarti ni bilo nič drugega kakor malo glasnejši pomenek in nekoliko tihega popevanja. Mojster zatrjuje, da je moral vstati iz postelje, ker on in žena nista mogla spati. Priča Pretner je izpovedal, da je mojster enkrat prišel zmerjat radi nemira; neposredno pred odslovitvijo pa je bil med mojstrom in tožiteljem prepir, ker je Žužek imel Zdravjeto na sumu, da je polil testo po tabli. Pri tej priliki ga je imenoval »Gospod ksel s ta velikim gobcem«; nato je tožitelj dejal: »Če sem jaz gospod ksel, ste pa Vi gospod ta star.«

Sodišče je tožbo odklonilo iz sledečih razlogov:

«Prvega vzroka, katerega se je mojster nasproti delavcu poslužil, da ga brezodpovedno odslovi, namreč dvakratno brezuspešno opominjanje radi nočnega ropotanja v delavnici, ni najti med vzroki, katere našteva § 82 obrt. reda delodajalcu v prid za takojšno odslovljenje pomočnika. Vendar pa je le ta vzrok današnjemu pomočniku nasproti veljaven; ker sta ga mojster in on sprejela v delavsko pogodbo, je bil mojster opravičen, opirajoč se na dejstvo dvakratnega brezuspešnega opomina, pomočnika brez odpovedi odsloviti.

Ako se poleg tega še upošteva, da je pomočnik svojega mojstra tudi vključil že prejšnji prepovedi vendar še zaničeval s sramotilnim medklicom »ta star«, se mora, čeravno se v tem še ne vidi krutega raztaljenja v zmislu § 32 lit. g. obč. r. — takojšnja odločitev tembolj za utemeljeno smatrati. Na podlagi teh razlogov se je zavrnila tožba pomočnika.»

Sodišče pač ni moglo ravnati drugače. Vendar pa bi bilo omeniti nekatere malenkosti. Da mora biti v hiši, kjer prebivajo ljudje, ponoči mir, je umevno. Saj so med njimi taki, ki so res utrujeni od dela, merda tudi bolniki. Ampak pomisliti se mora tudi, da delajo pekovski pomočniki noč za nočjo, in sicer, da delajo trdo. Opravljati tako delo leta in leta, pa ne odpirati ust, je hujše kakor ječa. S tem sicer ni rečeno, da naj bi pomočniki peli in kričali, pač pa, da bi morali dobiti delovne pogoje, ki bi omogočili in opravičili tako trde zahteve. Je že prav, da imajo pomočniki dolžnosti, ampak z dolžnostmi bi se morale vjemati pravice.

Nam se zdi «hišni red» sploh čuden že zaradi stilizacije, ki bi jo delavci prav lahko smatrali za žaljivo. Če se prepevujejo «popivanje» in «pretepanje», se pač izreka, da se delavcem pripisujejo take lastnosti; in v besedilu je to že zaradi tega odveč, ker je itak prepovedano ropotanje.

Kar se pa tiče izraza «Gospod ta star», se pa vendar naše subjektivno mnenje nekoliko razlikuje od sodiščnega. V tem izrazu tiči gotovo «zafkacija»; to pa še ni žalitev. Najmanj pa ga je mogoče smatrati za žalitev gospod Žužek, ki je mislil, da ni nič hudega, če pravi svojemu pomočniku «Gospod ksel s ta velikim gobcem.»

Socialni pregled.

**** Zidarji, pozor!** V Gradcu je dne 30. aprila potekla stara pogodba, ki so jo zidarji imeli s stavbnimi podjetniki. Zidarji so hoteli, da se obnovi ta pogodba, seveda s malim priboljškom. Delodajalci so pa odklonili vsako pogajanje in sklenili, izključiti vse delavce. Naj torej noben zidar ne hodi v Gradec. — Zaprt je za zidarje tudi Celovec zaradi mezdnege boja s Kranjsko stavbno družbo. Slovenskim zidarjem je ta ljubezniva družba pač dobro znana. Torej ne v Celovec! — V Geltenovem podjetju za vlivano jeklo v Dimlachu pri Bruku ob Muri so zidarji že tri tedne izključeni. Stavbni delavci, ne zahajajte tja!

**** Boj v stavbni obrti v Nemčiji.** Zveza stavbnih delavcev v Nemčiji je dognala, da je izprtih 127.068 njenih članov, zveza stavbnih podjetnikov pa naznanja, da je vsega skupaj izprtih 186.000 stavbnih delavcev. Potemtakem je torej izprtih tudi 58.932 delavcev, ki niso organizirani. Tem se bodo nemara sedaj tudi odprle oči. Od vsega začetka so podjetniki pretili, da izpro 300.000 delavcev, ako se ne spokore. Ta način se je gospod, kakor je iz navedenih števil razvidno, temeljito izjavil. Berolin in cela vrsta drugih velikih mest se niso udeležili nameravane gonje zoper delavce, temveč so podjetniki teh mest proti volji svojih hujšakcev sklenili z delavci nove pogodbe. Strahovita blamaža bojovitih petelinov je torej zagotovljena.

Gospodarski pregled.

Vsem gorilčkim organiziranim delavcem, ki imajo prihranke v poštni hranilnici, na Montu i. t. d., priporočamo, naj jih vložijo v «Delavsko hranilnico in posojilnico», ki plačuje obresti od dnedodne po 4½ %. S tem, da vložijo denar v našo hranilnico, koristijo sebi in svojemu zavodu. Delavci! Delavski denar v delavsko hranilnico!

Umetnost in književnost.

: Brošura «Ljudskega odra» se dobiva v Gorici pri tajnistvu, ulica Tre Re 16. Opozarjamo na to vse sodruge in kolporterje. Cena je 20 vinarjev.

Zidarji in zidarski delavci, pozor! Po Slovenskem, zlasti po Goriškem in Spodnjem Štajerskem hodijo agentje, ki iščejo zidarjev za Švico. Svarimo jih, naj se nikar ne dajo zapeljati po obljubah po visokih plačah, ki se nikdar ne izpolnijo. Agentje pri svojem lovu na zidarje in zidarske delavce ne povedo, da je v Winterthuru in okolici stavka, ki traja že nad enajst mesecev; delavska solidarnost torej zahteva, da se s takimi agenti povsod, kjer se pojavijo, temeljito obračuna. Vsak sum je takoj naznaniti Strokovnemu tajnistvu v Ljubljani ali pa naravnost na naslov: Streikkommision der Maurer, Winterthur, Schweiz. Torej ne v Švico! Zaupnike strokovnih in političnih organizacij se naproša, da pouče vse zidarje in zidarske delavce v njihovem okraju.

Domače vesti.

— **Paradiž za mizarje.** Naši meščanski časopisi hvalijo, kakor znano, vse, kar je slovanskega. Po rubrikah «slovanski jug» soč, bi se človek dal kmalu zapeljati k prepričanju, da se v slovanskih deželah cedi res samo med in mleko. Seveda, pozabiti ne smemo, da imajo naši hejslovanski časniki vselej na misli le nekaj ožjih krogov, katerim se, kakor povsod drugod, tudi v slovanskih deželah, godi čisto dobro. Kako se godi delavcem v slovanskih deželah, to jim seveda ni nič mar. Poglejmo za enkrat v toliko opevani Belgrad. V Belgradu se nahaja mizarska tovarna, ki nosi ponosno ime «Kraljevska srbska mizarska delniška družba». V tem podjetju so bili delavci svoječasnno že prisiljeni enajst tednov stavkati, da so preprečili od-

tegovanje prispevkov od plače za popolnoma brezpomembno zavarovanje proti nezgodam, ker je to bilo zavarovanje brez vsake vrednosti. Obratno poslopje je enako ovčarski kolibi na ogrski pusti, okna so izbita, namesto da bi bila zasteklena, so zalepljena s papirjem. Iz peči se kadi tako, da drug drugega ne vidi, navzlic temu je v delavnicah tak mrz, da morajo mizarji imeti pri delu oblečene suknjiče, ker so tudi vrata razbita in se ne zapirajo. Tudi priganjanje pri delu je naravnost neznosno, posebno odkar je postal neki bivši tapetniški pomočnik poslovođa, ki je prišel na to mesto samo vsled tega, ker je njegov stric ravnatelj, sicer pa nima ta poslovođa niti trohice pojma o mizarstvu. Delavsko osebje kraljevske srbske mizarske delniške družbe sestaja iz 10 mizarjev, — poprej jih je bilo samo 6, — 2 masinistov, 1 rezbarja, 1 ključarja, 1 kurjača in 24 učencev. Naučiti se ti učenci ne morejo ničesar, ker so zaposleni večinoma izven delavnice, 15 v tovarni vpisanih delavcev mora vzdrževati 1 ravnatelja, 1 blagajničarja, 1 knjigovodjo, 1 pisarja, 1 poslovođa, 1 delovodjo, 1 čuvaja, 1 kočijaža in 1 konja, pri vsem tem hočejo delničarji dobiti še dividende. Nepopisna slamparija in brezmejno priganjanje, ki vlada v tem podjetju, je vzrok, da je zdravje delavcev vedno v nevarnosti, navzlic temu ne obstaja nikako zavarovanje za slučaj bolezni. Delavci so, ako obole, izpostavljeni najhujši bedi. Kako sramotno ravna ta družba celo z delavci, ki so si v interesu podjetja nakopali škodo na zdravju, naj služi sledeči slučaj: Meseca januarja t. l. se je nekoga dne ob 3. jutraj vnel ogenj v tovarni. Neki delavec, ki stanuje nasproti tovarni, je to slučajno zapazil, — čuvaja ni bilo nikjer — alarmiral je požarno brambo, potem je vdrl prvi v tovarno in je, ne oziraje se na nevarnost za svoje življenje, preprečil, da ni zgorelo veliko skladišče, ki je bilo napolnjeno s pohištvo ter največji del tovarne. Pri gašenju je bil do kože premočen, kar je imelo posledico, da se je prehladil in da je dobil pljučnico. Mož leži od tega časa v postelji, tovarna je dobila do 20.000 dinarjev odškodnine, bolnega rešitelja pa niso niti vprašali, če ima v svoji bolezni tudi kaj jesti. Sočutni tovariši ga morajo podpirati, da ne pogine od lakote. Kadar ozdravi, ga bodo v zahvalo najbrž še vrgli na cesto. Kapitalistična hvaležnost! Menimo, da nam ni treba temu poročilu ničesar več dostavljati, mizarjem, ki bi jih vedla pot v Belgrad, priporočamo, naj se prej informirajo pri srbski zvezi lesnih delavcev.

— **Novoodkrite jame v Moravskem Krasu.** Iz Brna se nam piše: O blinostnih praznikih bodo slavnostno otvorjene novoodkrite jame v Moravskem Krasu, jami «Punkvina» in «Katarinska». Obe je odkril jamski odsek «Prirodnoznanstvenega kluba v Brnu» pod vodstvom speleologa dr. Absolona. «Punkvino», ki sega do Pustega žleba blizu iztoka Punkve, dne 26. kimovca 1909, «Katarinsko», ki je podaljšek znane «Katarinske stolnice» v Suhem žlebu, dne 10. vinotoka 1909. Nove jame se odključajo po krasnih kapninah in zelo lepih in velikih dvoranah, so dobre urejene in električno razsvetljene in bode gotovo privlačna sila srednje Evrope. Oficijelna otvoritev novih jam se vrši v soboto, dne 14. vel. travna in so k nji povabljene češke in druge znanstvene korporacije in češka narodna društva. V nedeljo, dne 15. vel. travna bodo izročene jame javnosti.

— **O aferi s strupenimi kroglicami,** ki so bile poslano gospe Hamerlitz v Logatcu, se poroča, da so bile aretirane tri osebe, od katerih sta dve že izpuščeni, dočim je tretji še v preiskovalnem zaporu. Neki list pravi, da je to sin gospe Hamerlitz iz prvega zakona, ki se je sam oglasil, češ, da mu je znano, kakšen sum leti nanj. Izjavlja pa, da je popolnoma nedolžen. Preiskava se seveda vodi dalje.

— **Nesreča v Vintgarju.** V soboto ob 7. uri zvečer sta šla zidarja Jožef Rogelj in Jožef Soklič, posestnika v Spodnjih Gorjah z Blejske Dobrave z delo po svoji navadni poti čez Strmo Stran nad Vintgarjem. Bila sta nekoliko v rožicah in ko je pogledal Rogelj čez nekoliko časa nazaj, je videl Sokliča, kako se je valil po pečevju navzdol. Rogelj je takoj letel četrto uro daleč v Zurovo krčmo, kjer je poklical več dela cev na pomoč, ki je pa prišla zastoj. Po nevarni strmini so se priplazili v globino, kjer so našli Roglja hudo pobitega in mrtvega. Le z veliko težavo so ga spravili na vrh.

Zadnje vesti.

Državni zbor.

Dunaj, 11. maja. Včeraj se je nadaljevala splošna razprava radi izpremembe pravilnika; govorili so poslanci Gessmann, Levickij, Kramar, Glombinski in Rybač. Posebno zanimivega ni bilo nič. Potem se je nadaljevala razprava o treh nujnih predlogih, s katerimi se zahtevajo reforme na visokih šolah v Pragi in na Dunaju.

Poslanec sodrug Némec je potem naznanil predsedniku, da je bil zadnje nedeljo v Libercu na severnem Češkem ljudski šod, na katerem je govoril poslanec sodrug Aust v češkem jeziku. Vmešavala se je policija in neki policist je zgrabil poslanca Austa za grlo. Sodrug Némec vprašuje predsednika, kaj misli storiti sprito tega očitnega kršenja imunitete.

Predsednik Pattai priznava, da je to kršenje imunitete. Upozoril bo na ta dogodek ministrskega predsednika. Morda bi poslanec Némec sam interpeliral vlado? (Klici pri socialnih demokratih: Vlado, ki ne odgovarja?)

Nekoliko hrupa je bilo, ko se je poslanec Breiter pritoževal, da ga je predsednik Pattai v nekem odgovoru nahrulil na nespodoben način. Pattai je to silno razburilo, pa je zakričal: «Takih grobih nespodobnosti ne trpim. Mir!» — Breiter se oglasi: «Kaj pa se to pravi?» — Pattai kriči zopet: «Mir!» — Končno so se razburjeni duhovi pomirili.

Prihodnja seja je v petek ob 10. dopoldne.

Štajerski deželni zbor. Dunaj, 11. maja. Pijeva korespondenca javlja, da se skliče štajerski deželni zbor meseca junija na nekoliko tednov. (A kaj je z obstrukcijo?)

Švedski kralj na Dunaju. Dunaju, 11. maja. Cesar je včeraj obiskal švedskega kralja in je ostal pri njem 3½ ure. Potem mu je švedski kralj vrnil obisk.

Jugoslovanski kompromis. Dunaj, 11. maja. Pogajanje radi združitve obeh državnoborovskih jugoslovanskih klubov se nadaljuje.

Krečansko vprašanje. Koneja, 10. maja. Krečanska narodna skupščina se je včeraj sešla. Otvoril jo je predsednik provizorične vlade Skouloudis v imenu grškega kralja. Krščanski člani skupščine in občinstvo je aplavdiralo ter demonstriralo za združitve Krete z Grško, mohamedanski člani so vložili pismen protest. Na poziv predsednika so krščanski člani prisegli zvestobo grškemu kralju.

Carigrad, 11. maja. Radi dogodkov v krečanski skupščini so politični krogi zelo razburjeni. Turška vlada pripravlja protest, ki ga pošlje varstvenim državam.

Penzionirani grški častniki. Atene, 11. maja. Vlada je upokojila 70 oficirjev. Častniki objavljajo protest.

Nemški državni zbor. Berolin, 11. maja. Nemški državni zbor se je odgodil do 8. novembra.

Strokovni pregled.

Ribnica na Pohorju. Zagarske in gozdne delavce opozarjamo, da se vrši v ponedeljek, 16. maja t. l. v gostilni g. Weinbergerja ustavovni občni zbor skupine lesnih delavcev. Začetek ob 9. dopoldne. Vabimo vse tovariše našega kraja, da se udeležijo zborovanja v čim največjem številu. Kot poročevalec pride strokovni tajnik sodrug Tokan iz Ljubljane.

Mislilnje. Tovariše zagarske in gozdne delavce vabimo, da pridejo na šod, za katerega so jim bila izročena vabila, v kar največjem številu. Šod bo dne 15. maja in se prične točno ob eni popoldne v prostoru, ki je označen na vabilih. Poročal bo strokovni tajnik sodrug Tokan iz Ljubljane.

Društvene vesti.

§ Iz odbora «Vzajemnosti» v Ljubljani. Konferenca, ki je bila napovedana na preteklo nedeljo, se je morala preložiti, to pa zato, ker je bil odbor o zadevi, o kateri bi se imelo obravnavati, napačno poučen. Pa tudi sicer bi se konferenca ne mogla vršiti, ker je bil predsednik za dotično popoldne nenadno poklican na šod na deželi. Konferenca, ki se bo pečala z važnimi organizacijskimi vprašanji, se skliče v kratkem.

§ Zaupniki «Vzajemnosti» so naproseni, da čim prej obračunajo znake in vstopnice od majskih slavnosti. Najbolje je, če store to v roke dotičnih zaupnikov, od katerih so jih bili prejeli.

§ Seja odbora «Vzajemnosti» se vrši v soboto, dne 14. t. m. točno ob 8. zvečer v društveni pisarni. Seje se lahko udeležijo tudi odborniki upravnih in izobraževalnih odsekov. Dnevni red zelo važen.

§ Povski odsek «Ljudskega odra» je sklenil na svojem rednem občnem zboru, da bo odslej poleg sodelujočih članov sprejemal tudi podporne člane, ki hodo plačevali po K 2 na leto. Če pomislimo, kako važna so izobraževalna in pevska društva za našo stranko, bi pač lahko pričakovali več podpore od strani naših sodrugov, kakor je v resnici imamo. Naši sodrugi imajo pač še malo pojma o pevskih društvih, ker drugače bi se malo bolj zavzemali zanje. Naše pevsko društvo nima nobenih drugih dohodkov, kakor prispevke svojih sodelujočih članov in eventualno dobičke od raznih prireditvev. Ampak naši sodrugi se udeležujejo naših prireditvev v tako pielem številu, da društvo ne more niti stroškov pokrivati, a kamoli da bi imelo kaj dobička. Valed tega je društvo sklenilo, da bo nabiralo letne podporne člane in radi tega apeliramo na vse naše sodruge, da v čim večjem številu pristopijo društvu. Saj je udnina tako nizka, da se ne more niti primerjati z ono sodelujočih članov. Na koncu pa opozarjamo vse tiste sodruge, ki so že kdaj peli pri kakšnem pevskem društvu in vse tiste, ki bi imeli veselje do petja, da se lahko vpišejo v društvenih prostorih v gostilni «International», ulica Boccaccio št. 26, kjer ima društvo vsak četrtek svoje pevske vaje od 8.—10. zvečer.

Vabilo

na

izvanredni občni zbor

produktivne zadruge ljubljanskih mizarjev z o. z.

kateri se vrši

v nedeljo, dne 22. maja 1910 točno ob 9.
dopoldne v salonu gostilne „pri Levu“
na Marije Terezije cesti.

Dnevni red:

- 1.) Obremenitev zadruge.
- 2.) Prememba pravil.
- 3.) Slučajnosti.

Ako občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol
ure pozneje drugi občni zbor z istim dnevnim
redom, ki sklepa ne glede na število članov.

Načelstvo.

H. Suttner
Ljubljana Mestni trg
nasproti rotoz za.

Priporoča svojo bogato zalogo, pravih
švicarskih ur, zlatnine in srebr-
nine najfinejšega izdelka po
najnižjih cenah. Blago le prve
vrste. Cenik na zahtevo zastoj
in poštne prosto. Obrnite se
zanesljivo na domačo trgovko, kjer
bode najbolje postreženi. 94

Našim somišljenikom priporočamo:

Jirija in Praxin kremo
za čevlje.

Ciril in Metodovo vazelino in
vazelino z mednarodno znamko Ciril Metoda
ter Polerin čistilo za kovine.

Te predmete izdeluje domača tvornica kemičnih izdelkov
Golob & Volk, Ljubljana. 52-17

Velikansko izber
pomladnih in letnih oblačil

priporoča vrška

10-9

A. Kunc, Ljubljana, Dvorni trg št. 3.
Najnižje, stalne cene!

Kavana
„Union“ v Trstu
ulica Caserma in Torre Bianca
se priporoča.

Nobena kapljica
ne koristi tako želodcu,
kot požirek
pristnega „FLORIAN-a“!

Človek!
Pomni treh besed:

želodca red!

Postavno varovano.

Znano po najnižjih cenah

se dobijo krasni

10-10

damski klobuki

v največji izbiri, samo v modnem salonu

A. Vivod-Mozetič

v Ljubljani, Stari trg št. 21.

Klobuki se sprejemajo v popravilo.

! Velika binkoštna !
okazijska prodaja !

od torka do sobote

v izgotovljenih oblekah za gospode in otroke ter
najmodernejše konfekcije za dame in deklice.
Velika izbira slamnikov za gospode in za dečke

O. Bernatovič

„Angleško skladišče oblek“, Ljubljana, Mestni trg 5.

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana

Prešernova ulica št. 9

10-9

priporočata v največji izbiri po najnižjih cenah

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za gospode in
dečke, žakete za dame, paletu za dame, plašče za deklice.

Zavod za pohištvo in dekoracije

FRAN DOBERLET

Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 10.

Ustanovljeno leta 1857. Telefon št. 97.

Pohištvo vsake vrste od najenostavnejših do najumetnejših. Skladišča tapet, obokne
in okenskih karnis, zaves in preprog. Velika izbira pohištvenega blaga i. t. d. Enos-
stavne in razkošne ženske opreme v najsolidnejši izvršbi. Uredba celih hotelov in kopališč.

Delniška družba pivovarne Union
Sp. Šiška pri Ljubljani

priporoča svoje priznane izborni

marčno, dvojnomarčno in eksportno pivo
v sodcih in steklenicah.

10-6

Potniki v severno in južno Ameriko

vozijo sedaj le po domači avstrijski poti

52-16

Avstro-Amerikana

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z največjimi brzoparniki, z dvema vrtenicama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih
je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sveži kruh, posteljo, kopelj i. t. d.

Odhod parnikov: V severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.

Vsakovrstna pojasnila dajo drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz, Ljubljana, Kolodvorska ulica 26.

